

Täysistunto

Tiistai 11.11.2025 klo 14.00—18.29

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2025 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerola, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.34 **Juho Eerola ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä on kyse pakkokeinolain kasiluvun laite-etsinnästä ja siitä päättämistä koskevan sääntelyn saattamisesta EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Tämän hallituksen esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen antama tuomio, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai sitten riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta.

Tässä esityksessä pakkokeinolain kasiluvun 29 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuin päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Voimassa olevassa pakkokeinolaissa ei edellytetä tai mahdollisteta tuomioistuimen ennakollista valvontaa laite-etsinnän toimittamiseksi, ja laite-etsinnän toimittamisen saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi jälkikäteisestikin on rajattu ainoastaan tiettyihin tilanteisiin.

Lakivaliokunta pitää tätä esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä eräin melko vähäisin huomioin ja muutosehdotuksin. Lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotettu ratkaisu on nykytilaan verrattuna selkeä parannus oikeusturvaan koskien laite-etsinnästä päättämistä.

Tämän esityksen mukaan ehdotetusta sääntelystä johtuvat uudet tehtävät hoidetaan nykyisten määrärahojen puitteissa. Lakivaliokunta ilmaisee mietinnössään tämän johdosta vakavan huolensa viranomaisten ja tuomioistuinten riittävistä resursseista ja ehdotetun muutoksen vaikutuksista muidenkin asioiden käsittelyn mahdolliseen hidastumiseen jatkossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

Valiokunta pitää välttämättömänä, että lain täytäntöönpanon kustannuksia tullaan jatkossa seuraamaan, ja valiokunta katsoo, että tilannetta tulee tarkastella myöhemmissä talousarvioissa. — Kiitokset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.37 Juha Hänninen erk: Arvoisa puhemies! Nyt puhumme turvallisuudesta. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolakia siten, että laite-etsinnästä päättäisi jatkossa tuomioistuimien pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä kriittisiä tai tarkoin rajattuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Tämä muutos on tarpeellinen ja tärkeä, jotta Suomen lainsäädäntö vastaa Euroopan unionin tuomioistuimen linjauksia ja täyttää EU-oikeuden asettamat vaatimukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaamista. Samalla uudistus vahvistaa kansalaisten oikeusturvaa, turvallisuutta ja luottamusta siihen, että viranomaistoiminta perustuu riippumattomaan ja puolueettomaan harkintaan.

Arvoisa puhemies! Pakkokeinojen käyttö liittyy aina yhteiskunnan perustavanlaatuihin tehtäviin, turvallisuuden takaamiseen. Siksi tämä ei ole vain yksilöoikeuksien asia. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja muiden viranomaisten on pystyttävä torjumaan rikollisuutta tehokkaasti. Yhtä tärkeää on se, että tämä tehdään perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta kunnioittaen. Tässä esityksessä varmistetaan, että vakavissa rikosasioissa viranomaisilla on edelleen käytössään tehokkaat tutkintakeinot, mutta samalla kansalaisten yksityisyydensuoja vahvistuu.

Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää, että Suomi on sekä turvallinen että oikeudenmukainen maa. Turvallisuus ei ole vain fyysistä turvallisuutta ja rajojemme valvontaa. Se syntyy yhteisistä pelisäännöistä ja kansalaistemme luottamuksesta viranomaisiin ja oikeusjärjestelmään. Kun rikostutkintaa koskeva päätöksenteko nojaa riippumattomaan tuomioistuimeen, lisää se kansalaisten luottamusta koko järjestelmää kohtaan. Samalla tämä uudistus tukee myös laajemmin kokonaisturvallisuutta. Luotettava, oikeudenmukainen ja avoin oikeusjärjestelmä rakentaa perustan Suomen turvallisuudelle. Se suojaa meitä paitsi rikollisuudelta myös liialliselta vallankäytöltä.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistus tekee juuri sen. Se vahvistaa Suomen oikeusvaltiota, lisää luottamusta viranomaisiin ja turvaa kansalaisten yksityisyyttä ilman, että rikostorjunnan tehokkuus kärsii. Kiitos valiokunnalle esityksen huolellisesta työstämisestä. Suomen on pysyttävä maana, jossa turvallisuus ja vapaus kulkevat käsi kädessä. Tämä lakimuutos on pieni mutta merkityksellinen askel siihen suuntaan. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, Pihla, olkaa hyvä.

15.41 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on todellakin kiireellinen ja tarpeellinen, koska nykyinen oikeustila laite-etsinnän päättämisessä on epäselvä ja aiheuttaa selkeän riskin tiedon käytettävyydelle tällä hetkellä oikeudessa. Nykyisin rikoksesta epäillyn puolustus usein vaatii hyödyntämiskieltoa oikeudessa eli pyrkii estämään laite-etsinnällä saadun tiedon ja siihen perustuvan todistusaineiston käytön. Näihin väitteisiin ja vaatimuksiin varautuminen ja vastaaminen vaatii jo nyt hyvin kuormittuneilta syyttäjiltä merkittävää työpanosta, ja sama koskee myöskin tuomioistuimia, eli tuomarit kirjoittavat sivujen pituisia perusteluja sille, miksi väitteestä ja vaatimuksesta huolimatta todisteiden hyödyntäminen sallitaan. Nämä toistuvasti esitetty hyödyntämiskieltovaati-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

mukset hidastavat siten osaltaan rikosprosessien etenemistä. Tämä ei koske pelkästään oikeudenkäyntejä, vaan jo esitutinnan aikana voidaan myös vaatia näiden todisteiden hävittämistä, kuten Varsinais-Suomen kärjäoikeuden ja Turun hovioikeuden päätökset ovat osoittaneet. Tämä hovioikeuden ratkaisu vahvistaa sitä käsitystä nykyisten laite-etsintöjen menettelyn laittomuudesta, ja vaarana on se, että esitutkintaviranomaiset luopuvat sen käytöstä kokonaan, vaikka se nykyisenkin lainsäädännön mukaan on mahdollista. Tämän takia on erittäin tärkeää, että tämä asia saadaan nopeasti täältä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa kävimme keskustelua myös siitä, että haluamme varmistaa sen, että olennaiset tiedot säilyvät siitä huolimatta, että tämä asia viedään tuomioistuimeen. Haluankin korostaa sitä, että esityksessä on huomioitu se, että kiiretilanteissa tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voidaan poiketa ja pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos viivästys vaarantaisi olennaisten tietojen säilymisen. Tällaisissa tapauksissa tuomioistuimen päätös on saatava kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluessa. Tällainen välttämätön, kiireellinen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun voidaan olettaa olevan olemassa korostunut riski siitä, että rikoksen selvittämisen kannalta olennaiset tiedot häviävät laitteelta lyhyen ajan kuluessa, tai siitä, että epäilty tai joku muu henkilö tuhoaa laite-etsinnän kohteena olevan materiaalin. Tämä välttämättömyysarviointi on tapauskohtaista, eikä esimerkiksi pelkkä laitteen asettaminen lentokonetilaan aina suojaa tietoja riittävästi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tapauskohtaiseen harkintaan perustuen arvioida, onko esimerkiksi pelkästään tämä lentokonetilaan asettaminen riittävä todisteiden turvaamiseksi vaiko ei.

Arvoisa puhemies! Lainmuutos aiheuttaa lisäkustannuksia niin poliisille kuin tuomioistuimille erityisesti henkilöstöresurssien sekä tietojärjestelmien osalta. Esityksen perustelujen ja asiantuntijakuulemisten perusteella tällä hetkellä ei ole olemassa sellaista tietojärjestelmäratkaisua, joka soveltuisi sellaisenaan käytettäväksi poliisin ja tuomioistuimen välisessä yhteistyössä laite-etsintöjen kannalta. Eli tällä hetkellä nämä tietojärjestelmät eivät mahdollista näitten laite-etsintöjen ratkaisemista siten, että asiat siirtyisivät poliisilta kärjäoikeuteen suoraan rajapinnan kautta, vaan asiat on kirjattava manuaalisesti ja päätökset luotava samoin. Tämä on tietysti selkeä epäkohta ja hidastaa käsittelyä mutta vie myös merkittävästi enemmän resursseja.

Resurssien osalta todellakin esityksessä on todettu, että tehtävät hoidetaan nykyisten määrärahojen puitteissa ja että toiminnan tehostaminen kuuluu tuomioistuimen sisäisen työn järjestämisen piiriin. Asiantuntijakuulemisten, joita valiokunnassa oli useampia, nojalla on selvää, että noin kymmenentuhannen laite-etsinnästä päättämispäätöksen tekeminen tulee lisäämään resurssitarvetta. Lisäksi on huomioitava myös se, että kärjäoikeuksien resurssit vaihtelevat, ja laite-etsinnöistä päättäminen tulee vaatimaan myös päivystysajan resursseja. Esimerkiksi Helsingin kärjäoikeus toimii päivystävänä tuomioistuinena arkipäivisin koko maalle, ja viikonloppuisin päivystys on keskitetty hovioikeuspiireittäin.

Lakivaliokunnassa pidimme hallintovaliokunnan tavoin välttämättömänä sitä, että lain täytäntöönpanon kustannuksia seurataan ja tilannetta tulee tarkastella myöskin myöhemmissä talousarvioissa, kuten valiokunnan puheenjohtaja jo tuossa esittelypuheenvuorossaan totesi. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

15.46 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Kyseessä on ajankohtainen muutos, muutos, joka vahvistaa kansalaisten oikeusturvaa ja yksityisyydensuojaa. Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu, joka linjasi, että viranomaiset eivät saa tutkia yksityishenkilön laitteita, kuten puhelimia, ilman ennakkovalvontaa, ellei kyse ole aidosti kiireellisestä tilanteesta.

Puhelimen käyttötarkoitus on muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana erittäin paljon, ja puhelimet sisältävätkin meistä valtavat määrät tietoa, josta merkittävä osa on monestikin hyvin henkilökohtaista, joten on oikeudenmukaista, että puhelimen kaltaisen laitteen tutkiminen edellyttää tuomioistuimen ennakkolupaa. Tämä muutos tuo selkeyttä ja ennustettavuutta viranomaistoimintaan, ja ennen kaikkea se vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeusvaltioon.

Uudessa sääntelyssä laite-etsinnästä päättää tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Käsittely tapahtuu kiireellisenä, ja se voidaan hoitaa myös etäyhteyksin. Kiiretilanteissa virkamies voi päättää laite-etsinnästä itse, mutta tällöinkin päätös on vietävä tuomioistuimeen viipymättä, ja jos tuomioistuin katsoo, ettei edellytyksiä laite-etsinnälle ollut, aineisto on hävitettävä.

Oikeusturvan kannalta keskeistä on myös tämä jälkikäteinen kontrolli, joka tässä on. Jos virkamies on käyttänyt poikkeusperustetta, laitteen haltijalla on oikeus vaatia tuomioistuimen arviota etsinnän laillisuudesta. Tämä takaa sen, että viranomaistoiminta ei jää vaille riippumatonta valvontaa.

Lakivaliokunta nostaa esiin tärkeän resurssikysymyksen. Muutos lisää tuomioistuinten ja poliisien työmäärää, ja hallituksen linjaus on, että tehtävät hoidetaan nykyresurssein. Tämä herättää huolta, sillä käsittelyaikojen piteneminen, muiden juttujen mahdollinen ruuhkautuminen ja käytännön toteutuksen ontuminen ovat todellisia riskejä, ja tätä tilannetta on kyllä seurattava.

Koko oikeudenhoidon ketjun toiminta on tietenkin tärkeitä, ja tämän vuoksi koko ketjun tasapainoinen resursointi on sellainen asia, mihin on kiinnitettävä huomiota. Jos haluamme sekä vahvan yksityisyydensuojan että tehokkaan rikostutkinnan, niin resursseja on seurattava ja tarvittaessa korjattava. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

15.49 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Jälleen kerran puhutaan välttämättömästä muutoksesta, joka tulee EU-lainsäädännön kautta tai ennen kaikkea EU-lainsäädännön soveltamisen kautta EU-tuomioistuimesta. Edustaja Keto-Huovinen tässä toi esiin niitä seikkoja, joista itsekin ajattelin puhua, mutta muutamat niistä tässä toistan.

Ennen kaikkea, mikä tässä on tärkeintä, on se, että nykytilanne on kestävä, koska kännyköissä olevia todisteita ei voida käyttää rikostutkinnassa ja näyttönä tuomioistuimissa, ja siksi tämä on kiireellinen ja pitää nopeasti korjata. Eli tästä kaikilla on hyvin yhtenäinen näkemys, ja siksi on hyvä, että tämä saadaan nyt nopeasti eteenpäin. Mutta se huoli tulee sieltä, että kun tulee 10 000 uutta pakkokeinopäätöstä vuosittain tuomioistuimeen, niin väistämättä herää kysymys siitä, mitkä jutut sitten näiden sijaan jäävät istumatta tai miten pitkälle ne viivästyvät, koska resursseja nopealla aikataululla, kuten tämä laki vaatii, ei ymmärrettävästi saada aikaan. Jo nykyisellään meillä on iso ongelma se, että tuomioistuinten päätökset kestävät niin pitkään, että se uhkaa oikeusturvaa tässä yhteiskunnassa, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

tämä tulee entisestään sitä pahentamaan. Mutta kuten sanottu, niin tämä on välttämätöntä tehdä, en sitä kiistä ollenkaan.

Tietysti tätä tilannetta vielä heikentää se, että kun tämä tulee näin nopealla aikataululla, niin tietojärjestelmät eivät ole valmiina, vaan ainakin alkuvaiheessa joudutaan tekemään nämä pyynnöt ja järjestelyt manuaalisesti. Hyvää on se, että tässä tuodaan mukaan kiireelliset tilanteet, joissa sitten meillä jää tutkinnanjohtajalle mahdollisuus tehdä ilman oikeuden päätöstä niissä tilanteissa, joissa on aidosti vaarana, että se tieto puhelimesta häviää, ja kun nykYTEknologia kehittyy niin nopeasti, että kaikenlaiset etähallinnat ja muut saattavat hyvinkin nopealla aikataululla mahdollistaa sen, että jo välittömästi, kun puhelin ei tiettyjä toimintoja käyttäjältään saa, tieto alkaa automaattisesti hävitä.

Mutta se, mikä itseäni tässä tietyllä tapaa harmittaa, on se, että nykymallissa ei ole jälkikäteisvalvonnassa havaittu suuria puutteita. Eli kun niitä on nykyisellään tehty niin, että tutkinnanjohtaja on päättänyt ja sitten jälkikäte on tuomioistuimien voinut sen harkita, että oliko se oikein vai väärin, niin niissä juurikaan ei ole havaittu virheitä eikä ongelmia. Siinä määrin herää itselleni kysymys siitä, korjataan tässä ikään kuin ehjää konetta, jonka toki EU velvoittaa korjattavaksi — mutta 10 000 uutta juttua oikeusjärjestelmään ja merkittävä määrä lisää resursseja hallintoon tilanteessa, johon Suomessa ollaan kuitenkin tällä hetkellä oltu tyytyväisiä jo aikaisemmin. Suomalaiset luottavat voimakkaasti viranomaisiin, ja siksi tämä tilanne meillä on ollut ehkä parempi kuin eurooppalaisittain, ja nyt me sitten mennään siihen samaan malliin kuin eurooppalainen järjestelmä muutoin. Mutta tämän mukaan on mentävä, ja toivotaan, että me näillä nykyresursseilla pärjätään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Karlsson, olkaa hyvä.

15.52 Anette Karlsson sd: Arvoisa puhemies, ärade talman! Laite-etsintöjen lain päivittäminen selkeyttää laillisuutta, mikä vahvistaa ihmisten oikeusturvaa. Edustaja Lehtinen toi esille sen, että suomalaiset luottavat viranomaisiin, ja ajattelen myös itse, että se on ollut yksi Suomen tärkeä vahvuus. Se, että laite-etsinnöissä siirrytään aikakauteen, jossa ensisijaisesti tarvitaan tuomioistuimen päätös, on oikeusturvan ja oikeusvaltion periaatteiden mukaista, mutta jaan huolet — jotka täällä ja lakivaliokunnassa on nostettu esiin — oikeuslaitoksen resursseista.

Keto-Huovisen esille nostamat näkemykset tietoturvajärjestelmistä ja niiden toimivuudesta ja yhteensopivuusongelmista ovat aihealue, joka esiintyy aika monella sektorilla, kun oikeudenhoidosta puhutaan. Me tarvittaisiin Suomeen kokonaisajattelua, kokonaisuudistus, niin että me saataisiin meidän oikeusjärjestelmä ketterämmäksi, paremmin yhteentoimivaksi muiden viranomaisten kanssa, ja nämä laite-etsinnät ovat yksi osa tätä. Todennäköisesti tätä ruuhkautumista tulee tulemaan lisää, kun juttumääriä tulee lisää. Silloin on erittäin tärkeää, että pystymme seuraamaan resurssienlisäystarpeita ja mahdollisesti korjaamaan tilannetta, mutta tämän ohella olisi erittäin hyödyllistä rakentaa kokonaisvaltainen tietojärjestelmä, jossa eri viranomaiset pääsevät ketterämmin puhumaan toistensa kanssa, jolloin myös eri prosessien kustannuksia saadaan hillittyä.

Uusi laki kansalaisen oikeusturvan kannalta tarkoittaa, että se parantaa yksityisyyden suojaa, oikeusturvaa ja luottamusta viranomaisiin ilman, että vakavan rikollisuuden tutkinta estyy. Tämä on ehdottomasti tärkeä tavoite, ja on hyvä, että se edistyy, mutta lain sivuvaikutuksia on ehdottomasti seurattava ja resursseja tarvittaessa korjattava. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 70/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.